

İSLÂM DÜŞÜNÇESİNDE TARİKAT VE BEKTAŞÎ TARİKATI

ABDULKADİR SEZGİN*

İslâm, Peygamberimiz Hazret-i Muhammed'in melek aracılığı ile Allah'tan alarak tebliğ ettiği Kur'an-ı Kerim'e dayanan dindir. Böyle olunca da İslâm'a ait olduğu belirtilen veya ileri sürülen hususların öncelikle Kur'an-ı Kerim'de kaynak ve dayanak bulması asıldır. Böyle bir dayanaktan yoksun şeyin İslâm'a ait olduğu iddiası ortada kalır.

Bu temel kural sebebiyle tarikat konusunun öncelikle Kur'ân-ı Kerim'deki dayanaklarını tespit etmek istiyoruz.

Kur'an'da mevcut iki ayet, tarikatların dayandığı temel iki kaynağı oluşturmaktadır. Ayrıca, birbirinden zikirlerinin yapılışı şekliyle ayrılan iki temel gruba ayrılan tarikatların da temel noktasını teşkil eder:

"İnkâr edenler O'nu Mekke'den çıkardıklarında, mağarada bulunan iki kişiden biri olarak Allah O'na demişti. (Arkadaşı Ebubekir'e) Üzülmeye, Allah bizimledir." diyordu."¹ Ayet-i kerimesi, "Hicret" sırasında Hazret-i Peygamberle birlikte olan, O'nun kutlu arkadaşı, Hakk'a yakınlık konusunda

* Diyanet İşleri Başkanlığı.

¹ Et-Tevbe, 40.

ümmetin en hayırlılarından biri Hazret-i Ebubekir efendimize dayanan "zikir-i hafi" (gizli zikir) yolunun dayandığı hüküm olmaktadır.

"Gece-gündüz, açık-gizli mallarını sarfedenlerin mükafatlarını Rab'leri verecektir. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir."² Ayet-i kerimesi de, velilik nurunun ve cesaret sırtının sahibi Hazret-i Ali bin Ebi Talib'e dayanan "Zikir-i Cehri" (açık zikir) erbabının dayandığı Kur'an hükmüdür.

Hal böyle olunca, tarikatların, İslâm dini içinde yer almış müessese olduğu kabul edilir.

Nitekim "*ehl-i tarik*" olarak ifade edilen tarikatçılar, tarikat-şariat çerçevesinde, insanı Hakk'a götüren daha hassas ve özel yollardır, derken, şariat ve tarikat kelimelerinin aynı anlama geldiğine de işaret etmiş olmaktadır.

Tarikat yollarının ulularından Yunus Emre:

"*Şariat, tarikat yoldur varana*"

derken bu hakikatı ifade eder ve şariat da, tarikat da beğenip, inanıp gidenler için bir yoldur, demektedir.

Doğrusu, Yusuf Hemedanî ve talebesi Ahmet Yesevi bin Muhammed Hanefî'den itibaren, daha kolay anlaşılсын ve anlatılсын diye İslâm dini dört mertebe halinde anlatılır:

1. *Şariat,*
2. *Tarikat,*
3. *Marifet,*
4. *Hakikat.*

Bu tarife göre Müslümanlık, dört katlı bir ev gibidir. En alt katta şariat vardır. Alt kat yıkılırsa, üst katlar da yıkılır. O bakımdan temeli oluşturan alt kata çok dikkat edilmesi lazımdır.

² El-Bakara, 274.

Hacı Bektaş Veli "*Makalat*" adlı eserinde: "*Şeriatı bağlılığı mükemmel olmayan kimseye Tarikat, Marifet ve Hakikat mertebeleri de kapanık kalır. Bir kimse şeriatı bağlılığını bozarsa, Tarikat, Marifet ve Hakikat'ı da bozmuş olur. Nitekim Peygamberimiz Aleyhisselam buyurmuştur ki:*

Şeriat bir ağaçtır, tarikat onun dalları, marifet yaprakları, hakikat da meyveleridir. Ağaç mevcut olmazsa, dalları, yaprakları ve meyveleri de olmaz."

İslâm dini, insanları sınıfsız bir toplumun eşit üyeleri kabul eder. Tanrı katında bütün insanlar eşittir.

Dilleri, renkleri ne olursa olsun, bütün insanlar Yüce Tanrı'nın kuludur. Hatta dini tebliğ eden peygamber bile insan olma bakımından diğer insanlardan farksızdır. Peygamberimiz Hazret-i Muhammed, Mekke'de kuru ekmeğe yiyen Amine'nin oğludur. Ancak O, Yüce Tanrı tarafından, insan olduğu için ve insanlar arasından seçilerek, diğer insanlara da ulaşması icabeden Tanrı mesajını "Kur'an" ulaştırmaya memur edilmiş bir insandır. O, bu sıfatla Tanrı'nın Elçisi'dir. O'nun Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna dair şahadetimiz ve imanımız bunu anlatır.

İnsanlar arasında üstünlük iman ve "takvâ", yani Tanrı'ya yakınlık ile dir. Bu da O'na ve O'nun inanılmasını istediği şeylere inanmak ve yapmamızı istediği şeyleri yapmakla birlikte, insanlara, yani topluma faydalı olmakla elde edilir. Allah'ı çokça anmak, daima Onunla birlikte olmak, O'nu ve emirlerini sürekli hatırlamak, O'nu hoşnut edecek, kullarına faydalı olmayı da zaruri hale getirecektir.

Allah'ı bu maksatla anma veya çokça anma işine özel ifadesi ile "*zikir*" denilmektedir.

İslâm'daki bütün tarikatların müşterek tarafı ve özü "*zikir*" dir.

Doğrusu tarikatlar bu zikrin nasıl yapılacağı, yahut nasıl zikredilirse "*Hakk'a yakın*"lığın daha kolay elde edileceğini gösteren veya öğreten kurumlardır. Başka bir deyişle insanları Hakk'a yaklaştırmak maksadıyla insanları yetiştiren bir eğitim ve öğretim kurumudur.

Nitekim Cumhuriyet'in başlarında tarikatlar kapatıldığında, tarikatların halk eğitimindeki rolünü üstlenmek amacıyla *Halkevleri* kurulmuştu. Ne yazık ki, bu kurum, kendisinden beklenileni yerine getirememiştir. Halk eğitimindeki boşluğun ise, kaos, anarşi ve başıboşluk getirdiğini söylemeye hacet yoktur.

TARİKATLARIN BUGÜNÜ VE TEREDDÜTLER

Anayasamızın 174'üncü maddesi ile kapatılmış olmaları, Anayasa korumasında bulunan ve 30 teşrinisani 1341 tarih ve 677 sayılı kanuna rağmen bir takım tarikatların icra-i faaliyetinde bulunduğunu hepimiz biliyoruz.

Bu kanunun 1949 ve 1950 yıllarında bazı maddelerinde değişiklik yapıldığı da biliniyor. Yani bu kanunlar, anayasa koruması altındadır demek, değişmez anlamını taşıyor.

Kanunla yasaklanmış olmasına rağmen tarikatların varlığını sürdürmesini "tarikatların veya şeyhlerinin kerameti" gibi gösterenler olduğu gibi, toplumun yaygın eğitimi için şart olduğunu öne sürenler de var.

Her ne olursa olsun, devlette kanunların yürürlükte olması lazım geldiği kanaatindeyiz. Nitekim Katip Çelebi'nin "*kanunların sadece şehirlerde değil, dağ başlarında da uygulanması lazım geldiği, uygulanamayacak kornalarda ise, devleti zaafa düşürmemek maksadıyla kanun çıkartılmaması*" lazım geldiği şeklindeki görüşünü yerinde buluyoruz.³

Bir zamanlar üzerinde 1 dolar bulundurduğu tespit edilen insanın "kaçakçı" sayılmasına benzeyen bu garip durum da yabancı para bulundurma konusundaki fiili durumun meşru hale getirilmesi gibi, kuralları belirleterek meşru hale getirilmesi kanaatini taşıyorum. Aslında kamu düzeninin sağlanması bakımından da zaruri olmakla birlikte, ayrı bir yazı konusu olduğundan burada daha fazla yer vermek istemiyorum.

Bütün yasaklara rağmen varlığını sürdüren, resmî ve özel kuruluş ve şahıslar tarafından bilinen, ziyaret edilen, medyada sık sık çeşitli vesilelerle gündeme getirilen tarikatların belli başlıcaları şunlardır:

³ Bkz., Katip Çelebi. *Mizanül-Hak Fihriyârî'l-Ehak*.

Kadiri, Rufai, Nakşibendi, Halveti, Celveti, Şazeli, Gülşeni, Mevlevi, Bayramî, Üveysi, Halidi, Haydari, Cerrahi, Bektaşî...

Bu tarikatlar içinde en çok meşhur olanlar, yahut en çok mensubu "dervişi" bulunanlar: *Nakşibendî, Kadirî, Bektaşî, Mevlevî, Rufai, Halvetî ve Cerrahî* tarikatlarıdır.

Bu tarikatlara mensuplar arasında "eski Cumhurbaşkanılarımızdan biri" ile bakan, milletvekili, yazar, vali, kaymakam, gazeteci, sanatçı pek çok insan vardır. Ne hikmetse, bunlara rağmen de tarikatlar kapalı ve tarikatçılık yasak kabul edilmektedir.

Unutmamak gerekir ki, uygulanmayan kanunlar devletin gücünü zayıflatmakta, yasağa rağmen faaliyet gösterenler, "yasağa rağbet fazla olur" kuralı gereği elde ettikleri fazla rağbeti ticarî, siyasî veya istihbarî maksatlarla kullananlar olmaktadır.

TARİKATLARDA SİLSİLE

Din, Peygamberimiz Hazret-i Muhammed'in tebliğine dayandığına, tarikatlar da bu kurala uyduğuna göre, tarikatların tebliğlerinin doğru, dine uygun olduğunu göstermeleri gereklidir. Bu bağı, tebliğin Hazret-i Peygamber'den geldiğini göstermesi bakımından, tarikatın pirlüğünü (en büyük liderinin) kimin kimden aldığını belirtmesi işine "tarikat silsilesi" denilir.

Bilinen tarikatlar genellikle ya Hazret-i Ebubekir, ya da Hazret-i Ali'ye bağlanır. Onlardan da Hazret-i Peygamber'e ulaşır. Buna Arapça "silsiletü'z-zeheb", Türkçe "altın halka" denilir.

"*Altın halka*", "*Ehl-i beyt*" "Hazret-i peygamberin ev halkı" yoluyla Hazret-i Peygamber'e ulaşan halkadır. Ehl-i beyt dışında oldukları halde Hasan Basri ve Cuneid-i Bağdadî'ye bağlanan tarikat silsileleri de Altın Halka'ya bağlanmış kabul edilir.

Ayrıca, bir tarikat, Habib-i A'cemi, Davud Tai veya Maruf-u Kerhî'ye bağlanıyorsa bu tarikatlar doğruca Hasan Basrî'ye ve O'ndan da Ehl-i beytten İmam Ali Rıza'ya bağlanmış sayılır.

Hazret-i Ali'ye bağlanan tarikatlara bu bağlılığı göstermesi bakımından "*alevî tarikatlar*" denilir. Hazret-i Ebu Bekir'e bağlı tarikatlara da "*Bekrî Tarikatlar*" denilmektedir.

Biz birer nümune olması bakımından Mevlevî, Nakşibendî ve Bektaşî tarikatlarının silsilelerini vermekle yetineceğiz:

— *Mevlevî Tarikat Silsilesi*

Mevlana Celaleddin Rûmî
 Burhaneddin Muhakkık Tirmizî
 Hüseyin Bekri-i Belhî
 Ahmed bin Ömür Hayrânî
 Ammar-ı Yâser
 Muhammed Sühreverdî
 Ömer Bekri El Kadı
 Vasiyyeddin El Kadı
 Muhammed Bekrî
 Muhammed Dineverî
 Mümşad Dineverî
 Cüneyd Bağdadî

Bundan sonrası İmam Ali Rıza'da Hazret-i Ali'ye ve Hazret-i Peygambere ulaşmaktadır.

— *Nakşibendî Tarikat Silsilesi*

— *Bektaşî Tarikat Silsilesi*

Bu silsileleri yazmadan önce bir hatırlatma yapmanın uygun olacağını düşünüyorum. Her iki tarikat da hem Hazret-i Ali, hem de Hazret-i Ebu Bekir'e dayanmaktadır. Biz bu iki silsilenin müştereken dayandığı İmam Cafer Sâdık yoluyla Hazret-i Ali ve Hazret-i Ebu Bekir'e dayanan bu silsilelerden sadece Hazret-i Ebu Bekir'e dayanan bölümünü kaydediyoruz. Bu silsilenin aynı zamanda Hazret-i Ali'ye dayandığına da başlangıçta işaret etmek istiyoruz.

— *Nakşibendî Tarikat Silsilesi*

Muhammed Bahaeddin Nakşibendî
 Emir Külal
 Muhammed Baba Semmasî
 Ali Ramitî

Muhammed Gağnevî
 Arif Rivegerî
 Abdülhalık Gocdivanî
 Yusuf Hemedanî
 Ebu Ali Farmidî
 Ebu'l-Hasan Harkanî
 Bayezid-i Bestamî
 Cafer-i Sadık
 Kasım bin Muhammed bin Ebu Bekir
 Selman-ı Fârisî
 Ebubekr-i Sıddık
 Peygamberimiz Hazreti Muhammed

— *Bektaşî Tarikat Silsilesi*

Hacı Bektaş Veli
 Lokman Horasanî (Perende)
 Ahmed Yesevî bin Muhammed Hanefî
 Yusuf Hemedanî
 Ebu Ali Farmidî
 Ebul Hasan Harkanî
 Bayezid-i Bestamî
 Cafer-i Sadık
 Kasım bin Muhammed bin Ebu Bekir
 Selman-ı Fârisî
 Ebubekr-i Sıddık
 Peygamberimiz Hazret-i Muhammed

Görüldüğü üzere, Muhammed Mustafa çeşmesinin suyu, Yusuf Hemedani'ye kadar aynı şekilde gelmekte ve burada aynı su, iki çeşmeye doğru yol almaya devam etmektedir. Yûsuf Hemedanî'nin talebesi olan iki kişi Ahmet Yesevî ve Abdülhalık Gocdivanî Anadolu'da neşv ü nema bulunan iki büyük tarikatı, aynı duygu ve inançla hocaları Yûsuf Hemedanî'de birleştirmektedirler. Biri Nakşibendî tarikatının, diğeri Bektaşî tarikatının piri esas kurucusu ve altın halkadaki buluşma noktası kabul edilmektedir.

Bu iki tarikatın temel farkı, bu ilk iki insandan birinin "*zıkr-i hafî*"yi, diğersinin "*zıkr-i celi*"yi seçmiş olmasıdır.

MENÂKİBNAMEYE GÖRE OSMANLI - HACI BEKTAŞ İLİKŞİLERİ

Hacı Bektaş Veli menkıbelerini anlatan ve Bektaşî Tarikatının da temel kitaplarından olan "*Menâkıbnâme-i Hünkâr Hacı Bektaş Veli*" de bu konuda iki menkıbe bulunmaktadır.⁴

Bunlardan birincisi Osman Bey'le, ikincisi de Orhan Bey'le ilgilidir.

Birinci Menkıbe:

Rivayet olunur ki, Kayı Beyi Ertuğrul, Hakk'a yürüp, rahmet-i Rahman'a kavuştuktan sonra, aşiretin beyliğine vekaleten Ertuğrul Bey'in büyük oğlu Gündüz geçmiş. Osman, yağız mı yağız, deli mi deli, ele avuca sığmaz bir yiğit, bir delikanlıdır. Sergerdelerini toplayarak zaman zaman Bizans üzerine akınlar yapmaktadır. Devletin zayıfladığını hisseden Selçuklu Sultanı da Bizans ile hudut güvenliği anlaşmaları yapmıştır. Bu anlaşmaya göre her iki taraf da birbirlerinin sınırlarının değişmezliğini kabul ile, iyi komşuluk ilişkileri içinde yaşayacaklardır. Osman bu anlaşmalara riayet etmez. Bizanslılar bunun üzerine Selçuklu hükümdarına bir mektup yazıp göndererek *Osman Bey denilen bu delikanlının yaptıklarını anlatıp şikayet eder ve eğer bunu durdurmazsanız, size karşı daha önce yaptığımız anlaşmalardan vazgeçecek ve biz de sizin topraklarınıza saldıracağız*, diyerek bu delikanlının cezalandırılmasını ister.

Elçilerin bunu Konya'ya getirmesinden sonra, Selçuklu Sultanı bir müfreze asker göndererek, bu söz dinlemez, ele avuca sığmaz Osman namı kimseyi Konya'ya götürüp cezalandırmak ister.

Söğüt'e gelen müfreze Osman Bey'in elini kolunu bağlayıp Konya'ya getirir. Konya'da Osman Bey'i gören kumandanlarla vezirler bu yiğide hayran olurlar. Böyle bir yiğidin cezalandırılmayacağı kanaatine varırlar ve bu fikirlerini Sultan'a arz ederler.

⁴ *Menâkıbnâme-i Hünkâr Hacı Bektaş el-Horasani*, el yazması, tarihsiz, Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi, no: 714.

Selçuklu Sultanı bunun üzerine:

— *Madem öyle dersiniz, o zaman bu Osman'ı Suluca Karahöyük'e götürünüz, Hazret-i Pîr ne derse, onu yapalım,* diye ferman buyurur.

Eli kolu bağlı olarak Hünkâr Hacı Bektaş Velî huzuruna getirilen Osman'ı görür görmez, Hazret-i Hünkâr, heyecanlanır ve derhal çözülüp serbest bırakılmasını ister. Kendisine izzet-ü ikramda bulunur. Onu getiren askerlere dönüp:

— *Ben burada yıllardır Osman'ı beklerdüm,* deyip sakladığı bir sandıktan bir tac çıkartıp Osman'a giydirir ve:

— *Biz O'na hünkârlık verdik, Selçuklu Sultanı'na selam idünüz, o da beylik versin!* der.

Bunun üzerine ağabey Gündüz, Kayı Beyliğinden alınıp, Bey'lik görevi Osman'a verilir ve Osman Hünkâr Hacı Bektaş buyruğu ile Kayı boyuna Bey olur.

İkinci Menkıbe:

Osman Bey'in vefatından sonra oğlu Orhan Bey tahta çıkar ve artık "Sultan" ünvanını kullanır.

O zamana kadar, düzenli bir ordusu olmayan devlet için düzenli bir ordu kurulmasına karar verilir ve bu yeni, düzenli ve daimî ordunun bir birliğini de yanına alarak Sultan Orhan Suluca Karahöyük'e gelir. Hünkâra, Sultan'ın yanında bir ordu ile geldiği haber verilip, bunların nasıl misafir edilip doyurulacağı merak konusu olur. Hazret-i Pîr hiç mi hiç telaşlanmaz ve tekkenin aşçısına, her zamanki pilav tenceresi ile bir bulgur pilavı pişirmesini emreder. Sultan Orhan ve askerleri gelir, misafir edilir. Sultan dahil, bütün ordu küçük bir tencere pilavdan tabak tabak alıp yerler, herkesin karnı doyar ve tencere yine de ağzına kadar dolu kalır. Bu tencere halen Hacı Bektaş Velî Müzesi'nde sergilenmektedir.

Bu görüşmede Sultan Orhan yeni bir asker tipi meydana getirdiklerini, bunların mesleklerinin askerlik olacağını ve daimi askerlik yapacaklarını anlatıp, Hazret-i Pîr'den himmet ve destek talep eder. Hazret-i Pîr de elini bir askerin başına koyup, daima mansur ve muzaffer olmaları için dua eder.

Hâlâ, Yeniçeri'ye benzetilen "mehter" kıyafetlerindeki keçeden mamul serpuş (başa giyilen bir nevi şapka, başlık)un bir ucu arka tarafa doğru sarkar. Bu arkaya sarkan kısım Hünkâr Hacı Bektaş'ın kolunu ve sarkan cübbenin kolunu temsil eder. Bununla Hünkâr'ın elinin askerin başı üstünde olduğu ifade edilmiş olur.

Bunlardan birincisinde, Osmanlı Devleti'nin Hacı Bektaş nefes ve himmetiyle kurulduğu ifade edilerek, "devlet benim devletim" demeye getirilir ve her Bektaşî devlete bu şuurla sahip çıkardı.

İkincisi ise, Osmanlı Devleti'ni cihan devleti yapan ordunun, Hacı Bektaş Tekkesine mensubiyetini anlatır. Gerçekten de Yeniçeri tarikat olarak Bektaşîliğe bağlı olmuştur. Halen de Mehter takımlarında Hünkâr'a bağlılığı bildirilen Gülbank ve dualar okunur.

BEKTAŞİLİK NEDİR?

İnsan, kendisinin "kul" olduğunu bilmek; kendisini bir "yaratıcı" olduğunu tanımak için yaratılmıştır. Denilebilir ki, insan, kendini bilmek ve yaratıcısını tanımak üzere halkolmuştur.

Halbuki insan, kendi kendine hiçbir şey yapamaz. Mutlak bir mürşide ihtiyacı vardır. Mürebbisiz insan, nefis terbiyesi yapamaz. Rastgele, bilinmeyen bir sokağı bulmak için bile, sormadan bulup gidemeyen insan, "*Şehrullah-ı Kibriya*"yı delilsiz bulabilir mi?

Kur'an'da: "*Rabbimize biat edin*"⁵ denildiği gibi, "*Sizi Hakk'a götürücüyü arayın*"⁶ da denilmektedir. İnsanı Hakk'a götürücü ise, mürşittir. O halde bir mürşid-i kâmilin eteğine, feyz ve irfanına sarılıp, onun terbiyesi ile terbiye olup, kalbini kurtarma işini başarmak lazımdır. İşte o zaman insan, insan olur. İşte o zaman insan kendini bilir.

İşte Bektaşîlik, kendini bilmek ve insanca yaşamak demektir.

⁵ Ez-Zümer, 54.

⁶ El-Maide, 35.

Bu izahat, Bektaşî tarikatında mürşit olmuş, Mehmet Şeyyad namındaki Münci Baba'nın görüşleridir.⁷

Bektaşî tarikatı da diğer bir kısım tarikatlar gibi "*Vahdet-i Vücûd*" görüşünü benimseyerek, kendi mensuplarını "*vasıl-ı ila'llah*" olmaya götürür.

Bunu gerçekleştirmek için de, tarikata girip derviş olanları dört kapı ve kırk makamdan geçirir. Bu mertebeleri kazanmış olan derviş, Hakk'a ulaşmış, insan-ı kâmil olmuş sayılır.

Dört kapı, kırk makam ise, Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin "*Makalât*" adlı eserinde yer alır.⁸

Bu, Müslümanlığın kolay anlaşılması için yapılmış bir tasnif olup, bütün tarikatlarca da kabul edilmiş bir tasniftir ki, *dört kapı şu isimlerle anılır: Şeriat, Tarikat, Marifet, Hakikat*. Bunların her birinin de onar bölümden oluşan daha alt tasnifleri vardır, bunların her birine "makam" adı verilir.

BEKTAŞÎ TARİKATINA GİRİŞTE USÛL

Her Müslüman Bektaşî tarikatına girebilir. Bunun için yapılacak ilk iş, önceden tarikata girmiş birisine müracaat edilir. Onunla ahbablık kurulur, onun güveni kazanılır. Daha önce tarikata girmiş olan kimse, Baba veya Dede ile "*muhib*"bi tanıştırır. Tarikata girmesine mani bir hali olup olmadığı inceden inceye araştırılır. Şeriata riayeti de dahil olmak üzere, yalan söyleyip söylemediği, hırsızlık, arsızlık gibi kötü şeylerle meşgul olup olmadığı incelenir.

Yani bu devrede insanın kendisini kötü ahlâktan uzaklaştırmasına, güzel ahlakî yaşayışa geçişine fırsat verilir. Mümkün mertebe tarikata az insan alınmaya çalışılır. Gelen insanın artmasıyla kalitenin düşeceği, kontrol mekanizmasının zayıflayacağından endişe edilir. Onun için de derviş sayısını artırma gibi bir merak söz konusu değildir.

⁷ Münci Baba (Mehmet Şeyyad) *Tarikat-ı Aliyye-i Bektaşîye*, İstanbul 1338-1340.

⁸ Prof. Dr. E. Coşan, *Makalât*, Ankara 1971.

Unutmamak gerekir ki, Mevlevî ve Bektaşî tarikatlarında, azası noksan olanlar, yani kör, topal, kel, çolak gibi kusuru olanlar tarikata kabul edilmediği gibi, yüz görüntüsü çirkin olanlar da kabul edilmezler. Allah'ın nuru insanın yüzünde tecelli ettiğinden, çirkin insanı zeki saymazlar. Tarikata girdikten sonra, azası noksanlaşanlara ise, fevkalade ilgi gösterilerek, her türlü yardım yapılır.

Tarikata giriş, daha önce kendisine müracaat edilmiş olan Bektaşî'nin rehberliğinde olur. Giriş ayını sırasında "*muhıbb*"e rehberlik eden kimseye "*müsaheb*" denilir. Aday, müsahebi ne yapar, ne derse onları tekrarlayarak tarikata girer, derviş olur.

Müsahebi ile yeni derviş, yol kardeşi, tarikat kardeşi olur. Bunlar arasında hakiki kardeşlik bağı gibi bağ kabul edilir. İyi ve kötü günde bunlar birbirlerine kardeş muamelesi yapar ve birbirlerini unutmazlar.

Tarikata giriş sırasında, Dede veya Baba, ayını icra eden tarikat büyüğü, "*gelme! gelme!*" diyerek, tarikata girme isteğinden vazgeçmek istiyorsa, hâlâ vazgeçme hakkının olduğunu, girmesi için bir baskının olmadığını belirtir. İkrar verilip, girme isteği tebellür edince de "*dönme! dönme*" denilerek dönmeliğin kötülüğü anlatılır.

BEKTAŞÎ TARİKATINDA HUKUK

Bektaşî tarikatı, katı hukuk kurallarına bağlanmıştır. Tarikata giren kimseler bu kurallara uymak zorundadır. Tarikat büyüğü, *Dede* veya *Baba* aynı zamanda yargı görevini yürüten *hâkim* görevini de yapar. Tarikat kurallarına uymayanlarla birlikte, şahsî hayatında, komşuluk ilişkilerinde ve bütün sosyal hayatında Türk-İslâm ahlâkına uymak durumunda olan Bektaşî dervîşi, bu kurallara uymaz ve şikayet konusu olursa, "ayin-i cem"de *Dede* veya *Baba*'ya anlatılır.

Bunun üzerine bir bakıma mahkeme kurulur, derviş "*dâra*" çekilir. *Dâr*'a çekilmek, Allah, Muhammed, Ali ve "ehl-i beyt" huzurunda mahkeme edilmek anlamına da gelir. Bu tören sırasında kesinlikle yalan söylenmez. Kendi aleyhine olacağı bilinmesine rağmen doğru söylenir. Neticede toplantıyı yöneten *Dede* veya *Baba hükümünü verir ve infaz ettirir*.

Besim Atalay, böyle bir duruşma sonunda, zina yaptığına kail olduğu bir adamın ibret-i âlem için, bir ağaca bağlanarak yakılması kararı verildiğini ve bu kararın adamın, çocukları tarafından, ağaca bağlanarak, gaz dökülüp yakıldığını anlatmaktadır.⁹

Modern devlet, modern devlette kuvvetler ayrılığı, yargı ve yargı bağımsızlığı gibi kavramlar açısından tartışılabilir bu konudaki uygulama, tarikat mensupları arasında tartışılmadan uygulanmakta, hatta bu özel ve kendine mahsus hukuk ve uygulamalar bazen övünme sebebi de olmaktadır.

Bu genel hükme rağmen, toplumdaki bozulma, şehirleşme gibi sebeplerle bu mahkeme işinin azaldığını, sadece birbirini tanıyan, birbirine güvenen ve kapalı toplum özelliğini taşıyan yerlerde ve daha küçük meseleler için uygulanmaktadır. Artık Bektaşî köyünde de arazi ihtilafları ile diğer davalar mahkemelere intikal etmektedir.

BEKTAŞİLİKTE VERGİ VE VERGİ ÇEŞİTLERİ

Bektaşî tarikatı Osmanlı devleti tarafından "askerin ve halkın tarikatı" olarak kabul edilmişti. Bu sebeple de devlet himayesinde ve desteğinde faaliyet gösterirdi.

Bu durum 1826 yılına kadar devam etti. Tarihlerimizin yanlış bir adlandırma ile "*vak'a-i hayriye*" olarak adlandırdığı "*yeniçeri ocağının lağvı*" sonunda, bektaşî tekkesi isyan edercesine tepki gösterdi. Çünkü ölenler tekkenin mensupları idi. Bu tepkinin kamuoyuna yayılma istidadı göstermesi üzerine de devlet birtakım tedbirlere başvurdu.

Bu tedbirler içinde, öncelikle bektaşî tekkesi olmak üzere birtakım tekke ve tarikatlar kapatıldı. Özellikle bektaşîler ciddi haksızlıklara zulüm ve baskılara muhatap oldu. Şehirli bektaşîlerin bir kısmı Anadolu'ya bir kısmı da Rumeli'ye gitti. Bu arada öldürülenler de oldu. *Bektaşîlik suç sayıldı.*

⁹ Besim. Atalay; *Bektâşilik ve Edebiyatı*, İstanbul 1340.

Bunun üzerine toplanan bektâşî büyükleri tamam mı, devam mı sorusunu sorup, "devam" kararı aldılar. Devam kararı aldılar ama, işlerin yürütülmesi için gerekli para yoktu. Tekkenin gelirleri ve gelir getiren malları ellerinden alınmıştı.

İşte bunun üzerine, bektâşîlerden gizlice toplanacak vergiler gündeme geldi. Bir insan "bektâşiyim" diyor ve bektâşî toplumu içinde yaşıyorsa bu vergiyi vermeli idi. Adına "*Hakkullah*" denilen vergi böylelikle başlamış oldu.

Hakkullah denilen bu vergiler "Dede veya Baba"lar tarafından toplanırdı. Hacı Bektaş'ta oturan Çelebiler veya İzmir Narlıdere'de oturan Dede-baba'lar mühürlü imzalı kağıtlarla Dede veya Baba'nın vergi toplamaya yetkili olduğunu bildirirdi. Bu belge her istenildiğinde gösterilirdi. Bu yazıyı gören köy muhtarı veya ileri gelenler bir defter tutarak paraları toplardı. Sonunda defter köyde mühür olan herkesin mühürü ile mühürlenip bir tutanakla teslim edilirdi.

İhtiyaca göre artan bu vergilerin başlıcaları şunlardı:

1. Mürşid Hakkı: Doğrudan doğruya Çelebilere veya Babalara aitti.
2. Kara Kazan Akçesi : Çelebilerin ve dergahın mutfak masrafları karşılığı idi.
3. Çerağ Hakkı : Türbede ve dergahta yakılan mum, gazyağı gibi aydınlatma giderleri karşılığı.
4. Adak Akçesi : Herhangi bir bektâşî adak adarsa, bu dileği olduktan sonra adadığı şeyin bedelini ayırır, Dede geldiğinde verirdi. Para doğrudan Hacıbektaş'a "Pir Evi"ne giderdi.
5. Niyaz Akçesi : Bu isimle de bir para toplanır ve Hacıbektaş'a giderdi.
6. Dem Akçesi : Bu daha sonraları vergiler içine girmiş olup, dedenin içeceği içki parası sayılırdı.

Bu vergiler Sultan Abdülaziz'in bir "İrade" ile *Bektâşîlere "iade-i itibar"* etmesinden sonra kalkması gerekirken, alışkanlık devam ettirilmiş ve toplanmaya devam olunmuştur.

Bu vergilerin bir kısmı hâlâ toplanmaya devam edilmektedir. Hatta 12 Eylül öncesi anarşi ortamında, Dede'lerin topladıkları ve "Hakullah"ların bir kısmının Dedelerin ellerinden anarşistler tarafından gasp edildiğini de biliyoruz.

BEKTAŞİLİKTE KOLLAR

Bektaşîlik genellikle iki kola ayrılır:

1. *Çelebiler Kolu*
2. *Babalar Kolu*

Bu iki kolun ayrılmasının esası Hacı Bektaş Velî'nin evli olup olmadığı meselesine dayanır.

Çelebiler, Hünkâr Hacıbektaş Velî'nin evli olduğu kanaatındadırlar ve Çelebi olarak bilinenlerin Hacı Bektaş Velî'nin çocukları, O'nun soyundan gelenler olduğunu ifade ederler. Biz de bu görüşü kabul edenlerdeniz. Bunlara "sulb", "soy" anlamına "*bel oğlu*" da denilir.

İkinci bölümde yer alanlar Hacı Bektaş Velî'nin hiç evlenmediğini ve çocukları olmadığını beyanla, önemli olan belinden gelmek değil, yolundan gitmektir derler. Kendilerinin de Hacı Bektaş Velî'nin yolundan gittiklerini ifade ederler. Bu mânâda bunlara da "*yol oğlu*" denilir.

Eskiden beri *Çelebiler* Hacı Bektaş ilçesinde otururlar, "pir evi"ni ve "pir ocağı"ni şenlendirirler. Babalar koluna mensup olanlar ise, eskiden İzmir Narlıdere Tekkesinde otururlardı.

Dedelik soydan gelir, Babalık ise, çalışılarak elde edilir bir rütbedir. Babalar kolunun başında bulunan zata *Dede-Baba* denilir.

Babalar kolunu halen Aydın ilimizde oturan *Doç. Dr. Bedri NOYAN Dede-Baba* ünvanı ile temsil etmektedir.

Çelebiler'in başında ise *Velîyeddin ULUSOY* bulunmaktadır.

Babalar koluna mensup olanlar genellikle Arnavut asıllı bekteşîlerdir. Ancak, Türk ve başka etnik gruplardan bu kola intisap etmiş bekteşîler de vardır.

Hâlâ Arnavutluk, Yugoslavya, Bulgaristan gibi Balkanlar'da ve Trakya'da babalar koluna mensup beктаşiler çoğunluktadır. Anadolu'da yaygın olan ise Çelebiler koluna mensup olanlardır.

BEKTAŞÎ KELİMESİYLE EŞ ANLAMLI KELİMELER

Osmanlı Türk devlet düzeni içinde yer alan tarikatlardan biri olan Bektaşî tarikatına mensup insanlara "*Bektaşî*" denildiğini biliyoruz. Tıpkı, Kadiri tekkesine mensup dervişe "*Kadiri*", Nakşibendî tarikatına mensup olanlara "*Nakşî*" denilmesi gibi. Ancak, bazı bölgelerde bu "*Bektaşî*" kelimesi yerine kullanılan mahalli terimler bulunmaktadır.

Bu terim farklılığı, meseleye aşına olmayanları şaşırtmakta, hatta bunların herbirinin ayrı ayrı şeyler olduğu iddiasına bile fırsat vermektedir.

Biz kısaca bu terimlere yer vermek istiyoruz:

1. *Tahtacı* : Özellikle Akdeniz bölgesinde ve Torosların güney taraflarında yaşayan insanlar arasında meşhur bir kelimedir. Tahtacı bir Türkmen aşiretinin de adıdır. Meslek olarak ormanda ağaç kesip zamanın icaplarına uygun olarak tahta yapıp satan insanlar için de kullanılan bir deyimdir. Bunlar da genellikle Bektaşî Tarikatı mensubu oldukları için "*Tahtacı*" sözü hem mesleklerini, hem de mensubiyetlerini belirten bir deyim olarak mahallî bir özellik de taşımaktadır.

2. *Kızılbaş* : Türkçemizde insanların başlarına giydikleri serpuşla ilgili bir deyimdir. Akbaş, karabaş, bozbaş, yeşilbaş gibi bir deyimdir. 17. yüzyıl ve devamında bir süre fanatik İran şiası için kullanılmış ve terim olarak da "*taife-i kızılbaşıyân*" şeklinde ifade olunmuştur.

Tarikat terimi olarak, "*bektaşî tarikatına girmiş köylü*" anlamında şöret bulmuştur.

3. *Çepni* : Oğuz boyuna mensup bir grup Türkmenin boy adıdır. Ancak İzmir-Bergama'dan başlayarak Ege Bölgesi ile Marmara Bölgesi'nin güney ve batı kesimlerinde Çepni Türkleri genellikle Bektaşî tarikatı mensubu oldukları için, Çepni sözü aynı zamanda bu mensubiyeti de ifade eder.

4. *Sıraç* : Tokat-Zile ilçesi ile Yozgat-Çekerek ilçesi çevresinde yaşayan bir grup Türkmen bu isimle anılır. Arapça olan "sırac" kelimesi "ışık" ve "nur" anlamlarına gelir. Bektaşî grup içerisinde yer alan sıraçlar, grubun en cezbeli, en coşkulu ve en katı alt grubu özelliği gösterir. Cezbe ve katılığın birlikte olması diğer gruplar tarafından zaman zaman "fanatik"lik olarak da nitelendirilir. Bunlar aslında tarikata yürekten bağlı ve coşkulu insanlardır. Ancak yaşanan bölgenin köylük ve kırlık kesim olması sebebiyle daha az eğitim görmüşlerdir.

Fakat bölgede, iltihaplı ve iltihapları akan, yaraya benzeyen bir hastalık vardır ki buna "sıraca illeti" denilir. Guvatr hastalığına da sıraca denmektedir. Bu hastalıkların adı ile "sıraç" sözü karıştırılarak, sıraçlar aleyhine yapılan olumsuz propagandalar vardır. Bunlar doğru değildir.

5. *Alevî* : Bu kelime bütün İslâm ülkelerinde kullanılan bir kelime-dir. Çoğunlukla kullanıldığı ülkeye göre anlam ifade eder. Mesela: Azerbaycan'da "Ali Allahî"ler için kullanılır. Yedi imam anlamına geldiğini kabul eden yöreler olduğu gibi, şia, caferi anlamlarına gelen yerler, ayrıca dürzî, nusayrî anlamlarına gelen coğrafyalar da vardır. Fakat, ülkemizde özellikle İç Anadolu Bölgesi'nde alevî sözü, Bektaşî anlamında kullanılmaktadır.

Aslında Alevî kelimesi Arapça olup "Ali" ismiyle ilgili bir kelimedir. Bu anlam dikkate alındığında üç anlam taşır:

- a) Hazret-i Ali ve Ehl-i beyte mensup olanlar ve bunların neseplerinden gelenler,
- b) Hazret-i Ali devrinde O'nun taraftarı olup, siyasî ve askerî hareketlerde O'nu destekleyenler,
- c) Hazret-i Ali yolundan giderek, O'nun gibi Müslüman olmak isteyenler. Yaygın kullanım ise, bu anlamı karşılar niteliktedir.

BEKTAŞÎLİK'TE TEKKE VEYA DERGAH

Bektaşîliğin merkezi Hacıbektaş ilçesidir. Tarikatın kurucusu ve piri Hacı Bektaş Velî'nin hem türbesi, hem de tekke merkezi burada bulunmaktadır.

Türbenin bitişiğinde bulunan *tekke* aynı zamanda "*Pir Evi*" olarak da adlandırılır.

Bektaşiler tekke sözü yerine "*Dergâh*" sözünü daha çok kullanırlar. Rumelihisarı Dergâhı, Üsküdar Dergâhı gibi. Dergâhta genellikle değişik hizmetler için muhtelif mekânlar bulunur. Mesela Hacıbektaş'taki merkez tekke (pir evi) pirin kendi odası dışında, meydan odası, buna meydan evi de derler, kiler, mutfak aşhane, konak evi, muhabbet odası gibi isimlerle anılan toplu bir hizmet alanıdır.

Ayrıca, gelip giden muhip, derviş veya ziyaretçilerin konaklayacakları, yemek yiyecekleri, ibadet edebilecekleri, tekkenin daimi kalan personelinin ikamet ve hizmet edeceği yerler ile, dervişlerin "*çile çıkaracağı*" yerler (*çilehane*) mevcuttur.

Tekkede verilen hizmetler genellikle 12 kalemde toplanmıştır Her hizmet bir "post" şeklinde ifade edilir ve bunların bir kısmı daha önce yaşamış beктаşî büyükleri adıyla da anılır.

Merkezi tekke dışında kalan tekke ve dergahlarda da bu 12 hizmetin yerine getirilmesine dikkat gösterilir. Hatta tarikata girmiş dervişler arasında bu hizmetlerin sayılması ve yapılması konusunda zaman zaman iddialar ve "ben daha iyi bilir ve yaparım" gibi, hizmette yarış niteliğinde imtihan ve sohbetler de olur.

Bektaşî dergahlarında yapılan 12 hizmete ait postlar şunlardır:

1. Baba Postu
2. Horasan Postu
3. Aşçı Postu (Seyyid Ali Sultan Postu)
4. Ekmekçi Postu (Balım Sultan Postu)
5. Nakip Postu (Kaygusuz Sultan Postu)
6. Atacı Postu (Kanber Ali Postu)
7. Meydancı Postu (Kara Donlu Can Postu)
8. Kilerci Postu (Şahkulu Hacım Sultan Postu)
9. Kahveci Postu
10. Kurbancı Postu
11. Ayakçı Postu
12. Mihmandar Postu

BEKTAŞİLİKTE ZİKİR VEYA AYİN

Bektaşî tarikatında zikir tabiri fazla kullanılmaz. Zikir veya vird Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) birini yahut kelime-i tevhid'i (Lâ ilâhe illallah) devamlı olarak -tek veya topluca- söylemek anlamına gelir. Bektaşîlerde ise "toplu zikir" kavramı yoktur. Bunun yerine "Cem", "Âyin-i Cem" gibi tabirler kullanılır. Bunun dışında değişik işler için yapılan bir takım törenler de vardır.

Mesela, ölen birisinin arkasından, ölenin en yakın vârisinin evinde, münasip değilse, köy odasında, dedenin evinde veya köy meydanında yapılan "*Dardan İndirme*" töreni bunlardan biridir.

Bu tören fevkalade ilgi çekicidir. Bektaşîler dışında kalan kesimde "*ölen insanın kılamadığı namazı ve tutamadığı oruçları ile yemin keffaretleri*" için düzenlenen "*devir ve iskat*" merasimleri karşılığı yapılır.

Ölen insanın yakınlarından biri Dede'nin huzurunda usulü dairesince ayakta durup:

— *Canlar, biliyorsunuz benim (ölen kimse) anam, babam hakka yürüdü. Hepimiz öleceğiz. Dünyada yaşarken haksızlık ettiği, canını incittiği, hakkını aldığı kimse varsa, cemaatın, Dede'nin ve Hakk'ın huzurunda benden talep etsin. Gücüm yeterse öderim. Kalanını borçlanırım. Onu da yapamazsam elini eteğini öper, helallik talep ederim, der.*

Bunun üzerine ölenden hakkı olan hakkını ister, bir kısmı şu hakkım vardı, ama helal olsun, Allah rahmet eylesin, der. Alacak verecek işi hal edilir. Zaman zaman dede müdahale ederek, orta yolu buldurur. Bununla ölen insanın dardan kurtulması amaçlanır.

İslâmî kurallar açısından değerlendirildiğinde, *bu dardan indirme töreninin "devir ve iskat"la mukayese kabul etmeyecek şekilde Hazret-i Peygamber'in sünnetine daha uygun olduğu görülür.*

Bektaşîliğin en önemli ayini "*Ayin-i Cem*"dir. Bu Mevlevî tarikatındaki "*Şeb-i Arus*" töreni karşılığı sayılabilir. Yılda bir kere yapılması adettir.

Ayin-i Cem, tekkenin "*meydan odasında*" yapılır. Herkesi alabilecek genişlikteki bu odaya "*meydan odası*" denildiği gibi "*meydan evi*" de denilir. Yapılan "*cem ayini*" sebebiyle "*Cem Odası*" denildiği de olur.

Ayrıca, bu cem töreni, daha küçük yerleşim birimlerinde ve köylerde "köy odası'nda köy meydanında, tarikata girecek olanın evinde, ölü sahibinin evi gibi bir yerde de yapılır.

Sadece "*âyin-i cem*" yapılması için inşâ edilmiş bir bina çeşidi yoktur. Son zamanlarda kullanılan CEM EVİ deyimi, âyinin yapıldığı ev anlamında bir kelimedir. Türk mimarlık tarihi, Türk sanat tarihi, Türk tasavvuf tarihi böyle bir ev veya mimarî yapı çeşidini tanımamaktadır. Kaldı ki böyle bir yapı, yani tekke veya dergâh açmak veya buna izin vermek TBMM dışında hiç kimsenin yetkisi alanına girmez. Çünkü bu konuda 677 sayılı kanun var ve bu kanun anayasanın koruması altındadır.

Eğer bu konuda bir değişiklik yapılması düşünülürse, sadece kapatılan tarikatlardan birisi için değil, tamamı için aynı kural konulmalı ve izin hepsine verilmelidir.

Tarikatları, tekke ve dergâhları kapatan kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar bu işleri düzenleyen "*Mecâlis-i Meşâyih Nizamnamesi*" yeniden ve dikkatle incelenmelidir.

Sıkıyönetim kanunları gibi bir disiplini esas alan bu tüzük, tarikatları hem kendi iç düzenleri, hem de kamu düzeni açısından kontrol altına almayı hedeflemiştir. Sadece bir tarikat için, kanunlara aykırı bir biçimde bir hak verilmesi, pek çok problemi de birlikte getirir. Öncelikle de kamu düzeni bu yanlış ve haksız uygulama ile bozulur.

Bugün tamamı illegal olarak faaliyet gösteren tarikatların dine uygunluk denetimi yapılamadığı gibi, maliye denetimi, güvenlik ve kamu düzeni açısından da denetiminin yapılamadığını ifade etmemiz lazımdır. Bu ifadeden, tarikatlara karşı olduğumuz mânâsı da çıkartılmamalıdır. Herhangi bir tarikata mensubiyetimiz olmamakla birlikte, genel olarak tarikatlara muhabbet duyduğumuzu belirtmemiz, ayrıca eğer intisab etme durumunda kalırsak, tarikatların serbest bırakılmasından sonra, Bektaşî tarikatına intisab edebileceğimizi de ilan etmiş olalım.

BEKTAŞİLİKTE İKRAR

Diğer tarikatlarda olduğu gibi, Bektaşî tarikatına giren talip, bir "ikrar" metni okur. Bir söz verir. Bu ikrar, bundan sonra inanacağı esaslarla tâbi olacağı kuralları belirler. Bu bakımdan bu metin fevkalade önemlidir.

İkrar metni:

"Allahü Azimüşşan'ın kulu yum. Adem Safiyyullah'ın neslindenim. İbrahim Halilullah milletindenim. Dinimiz, din-i İslâm, kitabımız Kur'an, kiblemiz Kâbe, Muhammed Aleyhisselam'ın ümmetindenim. Şah-ı Merdan-ı Mürteza Ali'nin bendesiyim. Güruh-u Nacidenim. İmam-ı Cafer Sadık Mezhebindenim. Allahü Ekber ve lillahilhamd."

Bu metnin anlaşılmayan ve insanı şüpheyeye düşüren hiçbir tarafı yoktur.

Ancak, "*İmam Cafer Sadık Mezhebindenim*" cümlesinin biraz izaha ihtiyacı vardır.

Çünkü, İran şiası ile Türkiye Alevîliği veya Bektaşîlik bu konuda ciddi anlayış farklılığı göstermektedir.

İran şiası Caferi Sadık Mezhebi sözünü fikhî ve itikadî mezhep olarak almaktadır.

Bektaşîler veya Türkiye Alevîleri dediğimiz insanlar ise, bunu tasavvufî anlamda kabul etmektedir. Gerçekten de Bektaşî tarikatının Ehl-i beyte "altın halka" ile bağlandığı nokta İmam Cafer-i Sadık'tır.

Tarikat yolu, O'nun kutlu öğretisi ve gösterdiği işaret yolunda devam etmektedir.

Bektaşîler fikhî ve itikadî bakımdan Anadolu'daki diğer Müslümanlardan farklı değildir ve aralarında bu bakımdan bir farklılık söz konusu değildir.

Bektaşîlerin klasik görüşlerine göre, *İmam Cafer Sadık Hazretleri, İmam-ı küll idi. Onun vaktinde mezheplerin kurulmasına ihtiyaç yoktu. Gerçekten de mezheplerin Caferîlik Mezhebi O'nun talebeleri tarafından ve daha sonra kurulduğu anlaşılmaktadır. İmam Şâfi, İmam Azânî, İmâm Mâlik gibi mezhep imamlarının çoğu O'nun talebesidir. O'nun görüşleri bu mez-*

heplerde yer alır özellikle de, Hanefî mezhebinin hâlâ yaşayan görüşlerinin bir kısmının İmam Cafer'in görüşleri olduğu bilinir.

Genel kanaata göre İmâm Cafer mezhep kurmamıştır. O devirde, onun gibi bir alimin hayatta olduğu dönemde bütün Müslümanlar onun fetvalarına göre amel ediyordu. O mezhep kurmaktan müstağni idi. Çünkü, şeriat-ı ahmediyeyi usul ve fûru olarak babası İmam Muhammed Bakır'dan, O, babası İmam Zeynelabidin'den, O, babası Şehid-i Kerbelâ İmam Hüseyin'den, O, babası Aliyyel Mürteza'dan, O da Hazret-i Peygamber'den doğrudan almıştır.

İkrardaki "İmam Cafer Sadık Mezhebindenim" sözü, bu sebeple tarikat yolu ve tasavvufta rehberlik anlamında İmam Cafer yolundayım demektir.

Bilindiği üzere şeriat, tarikat ve mezhep sözleri Arapça'da "yol" anlamındadır. Daha dar anlamlar kazanması, daha sonraları meydana gelmiştir.¹⁰

Gürûh-u Naci sözü ise "fırka-i naci" anlamındadır. Kurtulanlar grubu anlamında bir sözdür.

Hazret-i Peygamber'in "ashabım 72 fırkaya ayrılacak, sadece benim ve ashabımın yolundan giden bir fırka "grup" hariç tamamı cehennemliktir." buyurduğu kabul edilir. Bu hadiste geçen bir grup için "kurtulacak grup" anlamında "Fırka-i Naci" sözü kullanılır. Bektaşîler buna fırka yerine "güruh" ifadesini kullanırlar.

¹⁰ Diğer kaynaklarla birlikte bkz. Ahmet Rifat, *Mir'âtü'l-Mekâsid Fe Def'il-Mefâsid*, İstanbul 1293.